

Liite: Elinvoima- ja osaamislautakunta 11.9.2024

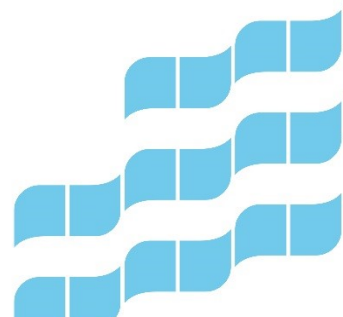
Vuoden 2025 talousarvioesityksen yhteydessä käsiteltävät valtuustoaloitteet

Valtuustoaloite aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden kartoittamiseksi Tampereen kaupungin päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa – Inna Rokosa ja Mahmoud Machaal (TRE:2783/12.00.01/2024)

Valtuustoaloite maksuttoman toisen asteen romuttamisen torjumiseksi ja maksuttoman toisen asteen toteuttamiseksi jatkossakin – Tampereen sosialidemokraattinen valtuustoryhmä (TRE:2266/12.00.01/2024)

Valtuustoaloite toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden säilyttämiseksi – Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä (TRE:2269/12.00.01/2024)

Valtuustoaloite maksuttoman toisen asteen säilyttämiseksi Tampereella – Tampereen Vihreä valtuustoryhmä (TRE:2271/12.00.01/2024)

Valtuustoaloite aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden kartoittamiseksi Tampereen kaupungin päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa – Inna Rokosa ja Mahmoud Machaal

Valtuutetut Mahmoud Machaal ja Inna Rokosa esittävät 20.5.2024 jättämässään aloitteessa, että Tampereen kaupunki kartoittaa aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden hallinnoimissaan päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi he esittävät, että Tampereen kaupunki huomioi aistiesteettömyyden jokaisen hallinnoimansa uuden tai korjattavan päiväkodin, koulun ja oppilaitoksen suunnittelussa niin, että myös tilan käyttäjillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun.

Mahmoud Machaal ja Inna Rokosa ovat perustelleet esitystään sillä, että ylimääräisen aistikuormituksen vähentäminen päiväkotien, koulun ja opiskelupäivän aikana on aikuisten velvollisuus. Samanaikainen avointen oppimisympäristöjen ja neuropsykiatristen haasteiden lisääntyminen johtaa yhteiseen ongelmaan: lasten ja nuorten aistikuorma kasvaa, mikä johtaa heikentyneeseen keskittymis- ja oppimiskykyyn. Joillekin lapsille ja nuorille tilanne voi aiheuttaa jopa esteen osallistumiselle.

Aloitteen perusteluissa tuodaan esiin, että lapset ja nuoret viettävät ison osan elämästään erilaisissa oppimisympäristöissä – erityisesti päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Viimeisen vuosikymmenen aikana oppimisympäristöjä on alettu toteuttaa enenevässä määrin avoimina. Avoimiin oppimisympäristöihin liittyy haasteita, joista yksi on lasten ja nuorten sekä myös heidän kanssaan työskentelevien aikuisten aistikuorman kasvaminen. Varsinaisia aistitiedon käsittelyn vaikeuksia esiintyy 5–10 prosentilla väestöstä. Ne ovat yleisiä neuropsykiatristen häiriöiden yhteydessä. Neuropsykiatriset haasteet ovat lisääntyneet viimeisen vuosikymmenen aikana.

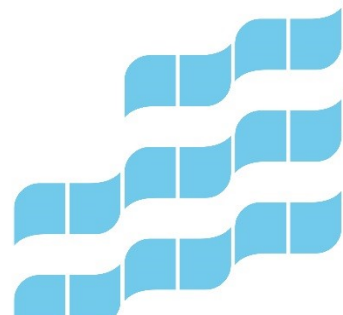
Varhaiskasvatus

Suomessa päiväkotirakentamista ohjaa ja säätelee RT-kortisto, jossa on määritelty päiväkotirakentamisen vähimmäisvaatimukset. Tämän lisäksi Tampereella on Tampereen kaupungin oma Päiväkotien suunnitteluohje (2023), jota kunnallisten sekä yksityisten päiväkotien rakennushankkeissa tulee käyttää suunnittelun pohjana. Suunnitteluohje on tehty yhteistyössä Tampereen kaupungin kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän ja varhaiskasvatuksen hallinnon asiantuntijoiden kanssa. Suunnitteluohjeessa on kiinnitetty huomiota muun muassa tilojen akustointiin, ja ohjeen liitteenä on päiväkotien akustinen ohje.

Tänä päivänä kaikki uudet kunnalliset päiväkodit rakennetaan kotialue toiminnan pohjalta. Varhaiskasvatuksen asiantuntijat ovat aktiivisesti mukana koko rakennushankkeen suunnittelun ajan, aina tarveselvitysvaiheesta toteutussuunnittelun loppuun saakka. Myös rakentamisen ajan käyttäjä osallistuu hankkeen työmaakokouksiin rakennuksen vastaanottoon asti. Päiväkotirakentamisen suunnittelun ja henkilökunnan sekä lasten osallisuuden varmistamiseksi on koottu Osallistaminen rakennushankkeissa -käsikirja. Se sisältää käytännön ohjeita ja opastusta siihen, kuinka henkilökunta ja lapset saadaan mukaan suunnitteluprosessiin.

Kotialueella toimii kaksi päiväkotiryhmää eli suurimmillaan alueella toimii 42 lasta ja vähintään kuusi aikuista. Kotialuepäiväkodeissa on kotialueen sisällä jakotiloja eli ryhmä- ja pienryhmätiloja, mikä mahdollistaa pienryhmätoiminnan ja luontaisesti rauhoittaa tekemistä. Tämän lisäksi uusissa yksiköissä on koko yksikön yhteiskäyttötiloja kuten liikuntasali, yhteiskäytössä pienryhmätiloja, mahdollisia ateljetiloja tai muita vastaavia tiloja sekä ruokasali. Uusien yksiköiden akustiikkaan ja äänieristykseen on myös kiinnitetty huomiota.

Perinteisissä vanhemmissa päiväkodeissa on myös jakotiloja ja erilaisia yhteiskäyttötiloja. Ryhmätilat on suunniteltu niin, että ryhmässä on lapsia enimmillään 21 ja aikuisia kolme. Tällöin ryhmällä itsellään on käytössä yleensä kaksi isoa ryhmätilaa, WC-tilojen ja eteisen lisäksi.

Haasteellisimpia jako- ja rauhoittumistilojen näkökulmasta ovat olleet tilat, joita ei alun perinkään ole suunniteltu päiväkotikäyttöön, vaan ne on jossain kohtaa sellaiseksi muutettu. Nämä yksiköt ovat yleensä noin kahden ryhmän päiväkotitiloja. Tällaisista yksiköistä on enenevässä määrin pystytty Tampereella luopumaan päiväkotien rakennuskannan uudistuessa.

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle tulee päivän aikana lepo-, rauhoittumis- tai päiväunihetki. Päiväkodeissa lapsilla on edelleen mahdollisuus nukkua päiväunet lounaan jälkeen, mikä on lapselle luontaista ja palauttavaa toimintaa. Niille lapsille, jotka eivät nuku, järjestetään rauhoittuminen ja lepäily esimerkiksi satua tai musiikkia kuunnellen. Rauhoittumisen jälkeen lapsille järjestetään rauhallista ja hiljaista toimintaa, jotta toisten lasten nukkuminen ei häiriintyisi. Päiväkotien tilat ovat myös yleensä sellaiset, että päivän aikana lapsella on mahdollisuus vetäytyä tai leikkiä myös hiljaisempia leikkejä. Varhaiskasvatuksen osalta hiljaisten tilojen riittävyys toteutuu kaupungin hallinnoimissa päiväkodeissa.

Aistihuoneita on rakennettu omatoimisesti muutamiin päiväkoteihin. Huoneet on toteutettu sisustamalla ja varustelemalla tila aistihuoneeksi. Ensimmäinen hankerahoituksella toteutettu aistihuone on rakentumassa Kisapuiston päiväkotiin.

Aistihuoneiden rakentaminen on ollut lähtöisin henkilökunnan kiinnostuksesta, innostuksesta ja myös siitä, että yksiköstä on löytynyt ylimääräinen tila, jota on voitu tähän käyttää. Aistihuoneista ei ole tullut henkilökunnalta tai varhaiskasvatusyksikön johtajilta tiedusteluja tai kyselyä saako sellaisen rakentaa.

Esiopetus

Kunnallinen esiopetus tapahtuu Tampereella koulujen tiloissa. Poikkeuksena tästä on Mustametsän päiväkoti, jonka koulupolku vie Normaalikouluun. Esiopetuksen tilat kouluissa vaihtelevat suuresti. Tähän vaikuttavat muun muassa alueen lapsimäärät ja rakennuksen ikä. Tampereen lapsimäärät ovat olleet kasvussa, sillä syntyvyyden laskusta huolimatta Tampereelle muutetaan edelleen.

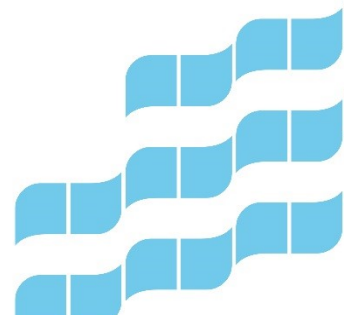
Esiopetuksessa on Tampereella ruuhkaisia alueita. On kuitenkin tärkeää saada kaikki alueen lapset oman alueensa koulupolulle. Jos esiopetuksella on käytössään vain yksi luokkatila ryhmää kohti eikä rakennuksessa ole muutenkaan jakotiloja tai pienryhmähuoneita, ei varsinaiseen rauhoittumiseen ole järjestää omaa tilaa. Koulua saattaa ruuhkauttaa myös väistötilana toimiminen. Tällöin samaan kouluun ja esiopetukseen tulee poikkeustilanteen takia enemmän lapsia laajemmalta alueelta.

Tampereen kaupungin varhaiskasvatus ja esiopetus kartoittaa syksyn 2024 aikana aistihuone- ja hiljentymistilojen riittävyyttä. Kartoitus toteutetaan kyselyllä varhaiskasvatusyksikön johtajille. Johtajat osallistavat henkilökuntaansa kyselyssä.

Osallistaminen rakennushankkeissa -käsikirja on mukana uusien esiopetusyksiköiden suunnitteluprosessissa ja tätä kautta henkilökunta ja lapset saadaan mukaan prosessiin.

Perusopetus

Tampereella kaikki oppilaat ohjautuvat kotiosoitteen mukaiseen lähikouluun. Koulurakennusten kunto vaihtelee, ja erityisesti vanhoissa koulurakennuksissa ei välttämättä ole jakotiloja tai pienryhmähuoneita. Uusissa koulurakennuksissa tilat ovat muunneltavia ja niiden käyttötarkoituksia voi vaihtaa. Akustiikka on huomioitu hyvin jo suunnitteluvaiheessa, ja useimmissa kouluissa on jakotiloja ja pienryhmätiloja, mikä mahdollistaa pienryhmätoiminnan ja rauhoittaa tekemistä. Esteettömyys on otettu huomioon tilojen suunnittelussa niin liikuntaesteisten kuin kuulo- ja näkövammaistenkin kannalta. Tilojen hyvään äänenvaimennukseen, huoneakustiikkaan sekä ergonomiaan on kiinnitetty erityistä huomiota.

Koulujen rakentamista ohjaa ja säätelee Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014, luku 4.3. oppimisympäristöt ja työtavat sekä RT-kortisto. Tampereella on käytössä myös kaupungin oma Koulujen suunnitteluohje (2021), joka toimii rakennushankkeiden perustana kaikissa uudiskohteissa ja perusparannushankkeissa soveltuvin osin. Ohjetta päivitetään parhaillaan yhteistyössä Tampereen kaupungin kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka - palveluryhmän kanssa. Tampereen kaupunki pyrkii huomioimaan aistiesteettömyyden jokaisen uuden tai korjattavan koulun suunnittelussa, ja myös tilojen käyttäjillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun.

Aistihuoneella tarkoitetaan käyttäjälle miellyttävää, fyysisesti ja kognitiivisesti esteetöntä tilaa, jossa aistiärsykkeiden määrää voidaan muokata käyttäjän tarpeiden mukaan. Aisti- ja hiljentymistilat ovat muista tiloista erotettuja tiloja, ja niitä on suunniteltu ja rakennettu esimerkiksi Etelä-Hervannan kouluun sekä omatoimisesti muutamiin muihin kouluihin. Aistihuoneiden rakentaminen on lähtöisin opetushenkilöstön kiinnostuksesta ja innostuksesta, sekä siitä, että kouluista on löytynyt tila tähän käyttötarkoitukseen.

Vuoreksen kouluun on kehitetty niin sanottu nepsy-malliluokka, jossa on huomioitu monin eri tavoin aistikuormittuneisuuden säätelyä. Tilassa on käytetty aistiystävällisiä materiaaleja, ja siellä toimii yleisopetuksen opetusryhmiä. Luokkaan on mahdollista tutustua myös muista kouluista käsin.

Kouluarjessa on eri tavoin aisteja kuormittavia tilanteita, kuten ruokailut ja välitunnit. Monissa kouluissa on käytössä hiljaiset ruokailut ennalta sovittuina päivinä sekä välituntien porrastaminen. Joissakin kouluissa on mahdollisuus osallistua kerran päivässä järjestettävään hiljaiseen välituntiin, jonka aikana voi tehdä rauhallisia, hiljaisia puuhia tai levätä.

Tampereen kaupungin perusopetus kartoittaa syksyn 2024 aikana aistihuoneiden ja hiljentymistilojen riittävyyttä. Kartoitus toteutetaan kyselyllä rehtoreille, jotka osallistavat henkilökuntaansa. Lisäksi pedagogisilla järjestelyillä huomioidaan aistikuormittuneisuus ja henkilöstön osaamista vahvistetaan edelleen.

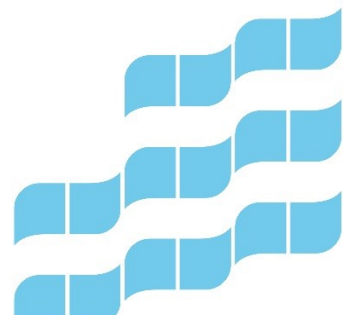
Perusopetuksen osalta tällä toimenpiteellä ei ole talousarviovaikutuksia. Aistihuoneiden mahdolliset kaluste- ja materiaalihankinnat tulee budjetoida jatkossa, mutta vuoden 2025 talousarvioesitykseen ei ole sisällytetty erillistä määrärahaa näille hankinnoille.

Kasvatus- ja opetuslautakunnan vuoden 2025 talousarvioesitykseen ei sisälly määrärahaa aloitteen ehdotusten toteuttamiseksi varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa tai perusopetuksessa.

Toisen asteen koulutus

Rakennetun ympäristön esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä (MRL, 1.1.2025 alkaen Alueidenkäyttölaki) asetettuihin tavoitteisiin. Esteettömyyden edellytykset luodaan jo silloin, kun suunnitellaan maankäyttöä ja laaditaan kaavoja. Näiden tulee lain mukaan edistää muun muassa turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista (MRL 5 §). Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta. Esteetön rakennus on kaikille käyttäjille toimiva ja turvallinen. Esteetömyydessä rakennuksessa otetaan huomioon liikkumisen helppouden lisäksi myös näkemis- ja kuulemisympäristön esteettömyys. Esteettömyys on osa kaikkien väestöryhmien yhdenvertaista oikeutta hyvään elinympäristöön.

Toisen asteen oppilaitosten suunnittelussa kiinnitetään huomiota tilojen akustointiin. Joissakin hankkeissa on käytetty erillistä akustiikkasuunnittelijaa. Rakennukset suunnitellaan Tampereen Kaupungin / Tampereen Tilapalvelut Oy:n rakennussuunnitteluohjeiden mukaisesti. Rakennuksista tehdään terveellisiä ja turvallisia noudattaen lakeja, viranomaisohjeita, rakentamismääräyskokoelman asetuksia perustelumuiotioineen sekä Tampereen kaupungin ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n yhteisiä ohjeita.

Ammatillinen koulutus

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun opetustoiminnan rakennukset omistaa pääosin Tredun Kiinteistöt Oy ja kiinteistöjen rakennuttamis- ja ylläpitopalveluista vastaa Tampereen Tilapalvelut Oy. Uudis- ja saneerausrakentamisessa omistajana toimiva Tredun Kiinteistöt Oy ja rakennuttajana sekä ylläpitäjänä toimiva Tampereen Tilapalvelut Oy huolehtivat Tredun palveluverkon asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyyden otetaan huomioon. Esteettömyyden olennainen tekninen vaatimus koskee kaikkia rakennuksia ja niiden piha- ja oleskelualueita käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla.

Tilojen käyttäjillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun. Oppilaitoksen asiantuntijat ovat aktiivisesti mukana tilaohjelmassa, suunnittelussa ja rakennusprosessissa. Esimerkiksi Nokian Silta-kampusta rakennettaessa pidettiin eri käyttäjäryhmien kanssa teemoittain käyttäjäpajoja, joissa käyttäjät saivat tehdä ehdotuksia tilojen parantamiseksi. Pääosa käyttäjäpajojen ehdotuksista hyväksyttiin hankkeen johtoryhmässä ja ehdotukset huomioitiin suunnitelmissa. Lisäksi Nokian Silta-kampuksen hallitilojen suunnittelussa on huomioitu toiminnot, akustiikka ja lämpötekniset ratkaisut.

Osassa Tredun oppimisympäristöjä on opiskelijoille hiljaisen työn tiloja sekä mahdollisuus ruokailla hiljaiseksi tilaksi rajatulla alueella. Oppimisympäristöissä on myös sisustusratkaisuin pyritty mahdollistamaan rauhallinen oleskelu. Tiloihin on hankittu esimerkiksi kookkaita, pehmustettuja tuoleja, liikkeen mahdollistavia keinutuoleja, akustiikkalevyjä ja pöytiin sermejä sekä yhden tai useamman hengen työtiloja, jotka toimivat myös ympäristönsä akustoivana elementtinä. Oppimisympäristöistä löytyy useita tiloja, joihin opiskelijalla on päivän aikana mahdollisuus vetäytyä. Oppilaitoksen oppimisympäristöstä löytyy myös hankerahoituksella toteutettu aistihuoneen tapainen tila.

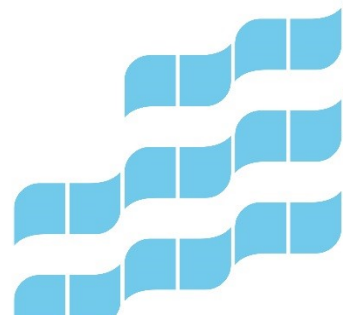
Tredussa on kuitenkin tunnistettu, että osa rakennuksista on ikääntyneitä, joissa opetustilojen akustiikka, valaistus ja estetiikka voivat olla häiritseviä. Hankintoja tehtäessä tulisi kiinnittää huomiota muun muassa eri tilojen kalusteiden äänettömyyteen. Hiljaisten tilojen järjestäminen nykyisissä kiinteistöissä voi olla hankalaa tilan sijainnista tai teknisistä syistä johtuen, etenkin kun tilojen tulee olla valvottuja ja lukittavissa ilkvallan välttämiseksi. Joissain toimipisteissä esteeksi ovat muodostuneet tilanpuute tai tilojen rakentamisen kustannukset, jolloin muun muassa erityisopettajat ovat käyttäneet opettajien tiloja hiljaisten tilojen järjestämiseksi.

Opiskelijoiden erilaiset tarpeen huomioidaan myös Tredun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman valmistelussa kaudelle 2024–2026. Suunnitelmaa valmistellaan laajasti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, muun muassa vanhempainyhdistysten ja kaupungin vammaisneuvoston sekä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Suunnitelman avulla ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioiden.

Tredulla on käytössään noin 120 000 m² oppimisympäristöjä. Niitä on eri paikkakunnilla, Tampereen lisäksi Nokialla, Pirkkalassa, Lempäälässä, Virroilla, Orivedellä, Kangasalla, ja Ylöjärvellä. Yhteenvedona ammatillisen koulutuksen osalta voidaan todeta, että aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden erillinen kartoitus ei ole kustannustehokasta, vaan Tredun huomioi järjestelyt ja muutostarpeet aina kohdennetusti osana normaalia toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelua. Hyvin suunnitelluista tiloista hyötyvät kaikki opiskelijat, kun itsenäinen työskentely on lisääntynyt ja tarve erilaisille työskentelytiloille kasvanut.

Lukiokoulutus

Vastauksena aloitteeseen lukiokoulutuksen osalta todetaan, että Tampereen kaupungin lukioilla ei juurikaan käytetä avoimia tiloja opetukseen. Opiskelijoiden tehdessä tehtäviä, halukkaat opiskelijat saavat usein siirtyä

käytävään tehtävien tekemisen ajaksi. Ryhmän jakaantuminen osin luokkatilojen ulkopuolelle rauhoittaa luokkaan jäävien opiskelijoiden työ- ja opiskelurauhaa.

Lukioiden aulatiloissa pidetään lähinnä juhlia tai välituntitoimintaa. Osallistuminen niihin ei ole aina pakollista ja tarpeen mukaan lukioilla joustetaan osallistumisista opiskelijakohtaisesti.

Lukioiden ruokalat ovat akustiikaltaan kaikuvia, joten keskittymistä tai rauhoittumista ruokailuun ne eivät nykyisellään tue. Esimerkiksi Tampereen teknillisellä lukiolla on ollut kokeilussa hiljaisen ruokailun tila rauhallisempaa ruokailuympäristöä kaipaaville.

Varsinaisia aistihuoneita Tampereen kaupungin lukioissa ei ole. Aistiyliherkät opiskelijat voivat käyttää lukiossa sekä oppitunneilla että välitunneilla vastamelukuulokkeita, ja joskus myös aurinkolaseja, huppua tai lippalakkia aistiärsyksiä rajaamaan. Yksittäistapauksissa luokissa on käytetty myös sermejä rauhoittamaan ja rajaamaan tilaa aistiherkälle opiskelijalle. Mikäli opiskelu lukion tiloissa on täysin mahdotonta, voidaan opiskelijalle tarjota mahdollisuutta opiskella lukiopajan pienryhmässä.

Kaikissa lukioissa tarjotaan hiljaisen opiskelun tiloja mahdollisuuksien mukaan. Lukiokoulutuksen toimintaan vaikuttaa tällä hetkellä jatkuvasti kasvava opiskelijamäärä ja tilan ahtaus. Lukiokoulutukselle valmistellaan uutta yksikköä, jonka valmistuttua pystytään paremmin vastaamaan lukioiden tilojen pedagogiseen muunneltavuuteen, mikä tukee myös aistiyliherkkiä opiskelijoita. Uusia tiloja suunniteltaessa ja vanhoja remontoitaessa suunnitteluun osallistetaan eri ryhmiä ja huomioidaan erilaisten ryhmien tarpeita.

Lukiokoulutuksessa on opiskelijan etu olla samassa opetustilanteessa muiden opiskelijoiden kanssa. Lukiokoulutus toimii lähiopetuksena ja opetus etenee vuorovaikutuksessa, nopeatempoisesti ja ryhmämuotoisesti. Tämän vuoksi erityisesti luokahuoneessa tapahtuvaan tukeen kiinnitetään huomiota esimerkiksi pedagogisin ja rakennusteknisin ratkaisuin. Nykyisessä tilan ahtaudessa ja lukiokoulutuksen asetettujen tavoitteiden toteuttamisessa erillisten aistihuoneiden tarjoaminen ei oikein ole mahdollista, eikä kartoitukselle ole välttämättä tarvetta.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan vuoden 2025 talousarvioesitykseen ei sisälly määrärahaa aloitteen ehdotusten toteuttamiseksi lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa.

Valmistelijat:

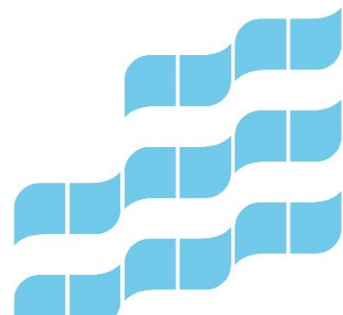
Ulla Ojalampi, opetusjohtaja, etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 050 428 3044

Elina Kalliohaka, koordinaattori (sivistyspalvelut), etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 040 486 4918

Tanja Moisala, varhaiskasvatuksen aluejohtaja, etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 040 485 6275

Kirsi Viskari, johtaja, ammatillinen koulutus, etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 0400 376 420

Mari Aalto, lukiokoulutuksen johtaja, etunimi.sukunimi1@tampere.fi, puh. 040 187 4593

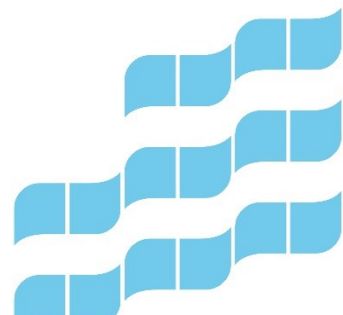
Valtuustoaloite aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden kartoittamiseksi Tampereen kaupungin päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa

Lapset ja nuoret viettävät ison osan elämästään erilaisissa oppimisympäristöissä – erityisesti päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Viimeisen vuosikymmenen aikana oppimisympäristöjä on alettu toteuttaa enenevässä määrin suljettujen sijaan avoimina. Toteutuksen taustalla on ajatus muunneltavuudesta ja joustavuudesta. Avoimiin oppimisympäristöihin liittyy kuitenkin haasteita, joista yksi on lasten ja nuorten sekä myös heidän kanssaan työskentelevien aikuisten aistikuorman kasvaminen. Varsinaisia aistitiedon käsittelyn vaikeuksia esiintyy 5–10 prosentilla väestöstä, ja ne ovat yleisiä neuropsykiatristen häiriöiden yhteydessä. Neuropsykiatriset haasteet ovat lisääntyneet viimeisen vuosikymmenen aikana.

Samanaikainen avointen oppimisympäristöjen ja neuropsykiatristen haasteiden lisääntyminen johtaa yhteiseen ongelmaan: lasten ja nuorten aistikuorma kasvaa, mikä johtaa heikentyneeseen keskittymis- ja oppimiskykyyn. Joillekin lapsille ja nuorille tilanne voi aiheuttaa jopa esteen osallistumiselle. Näin ollen ylimääräisen aistikuormituksen vähentäminen päiväkot-, koulu- ja opiskelupäivän aikana on meidän aikuisten velvollisuus.

Esimerkkejä aistiystävällisyyteen aktiivisesti pyrkivistä kouluista löytyy jo. Yle (2023) uutisoi Turun Puropellon koulussa sijaitsevasta aistimökistä. Tilassa on akustiikkalevyjä ja -verhoja sekä valaisin, jonka kautta voi valaisun säätelyn lisäksi kuunnella rauhoittavia ääniä. Lisäksi tilan värit on maanläheinen. Helsingin Sanomat (2023) uutisoi Keravalla sijaitsevan Päivölälaakson alakoulun ”päikkärivälitunnista”. Koulussa on luokkahuone, jossa oppilas voi välitunnin aikana levätä joogamatolla, pehmeässä keinutuolissa, rahissa tai tyynyillä vuoratussa lasten kylpyammeessa.

Aistiesteettömäksi rakennetun tilan äänimaisema ja akustiikka ovat miellyttäviä; häiritseviä taustäääniä tai kaikumista ei ole. Materiaalit ja pinnat ovat pehmeitä eli esimerkiksi metallin sijaan on käytetty puuta. Tila on myös visuaaliselta ilmeeltään harmoninen ja selkeä. Käytännössä se tarkoittaa, että tilan värimaailma on maanläheinen ja murrettu, valaistus on epäsuoraa ja säädettävää ja lisäksi pyöreän ja ovaalein muotojen on pyritty mukailemaan luonnollista silmänliikettä. Aistiesteettömässä tilassa sisäilma on hyvä, kalusteet ovat oikeankokoisia ja jokaiselle tavaralle on oma paikkansa. Lisäksi on tärkeää muistaa, että joidenkin oppijoiden kohdalla mahdollisuus liikkeeseen ja liikkumiseen edistää keskittymistä.

Aistiesteettömän tilan luominen edellyttää aistiesteettömyyden kokonaisvaltaista hahmottamista. Aistikuormittumista pidetään usein yksilön ongelmana, vaikka ongelma olisi ratkaistavissa yksinkertaisesti ympäristöä muokkaamalla. Ratkaisua kuitenkin edeltää ongelman tunnistaminen. Nepsy-oppaassa (2022) kuvataan tilanne, jossa erään koulun ruokalassa metallijalkaiset tuolit kirskuivat kovaa laattalattiaa vasten. Koulussa ei ollut sillä hetkellä varaa tuolien vaihtoon, mutta äänimaisema saatiin muokattua miellyttävämmäksi laittamalla tuolien jalkoihin huopaiset pehmusteet. Tämä on hyvä esimerkki siitä, kuinka aistikuormitusta aiheuttava tekijä on tunnistettu ja siihen on haluttu myös löytää ratkaisu.

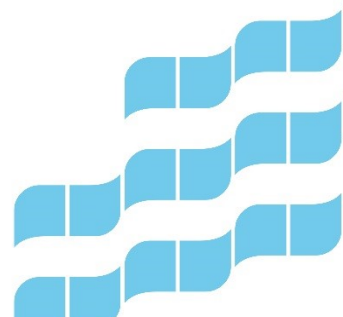
Esitämme, että Tampereen kaupunki kartoittaa aistihuoneiden ja hiljaisten tilojen riittävyyden hallinnoimissaan päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi esitämme, että Tampereen kaupunki huomioi aistiesteettömyyden jokaisen hallinnoimansa uuden tai korjattavan päiväkodin, koulun ja oppilaitoksen suunnittelussa niin, että myös tilan käyttäjillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun.

Tampereella 20.5.2024

Kaupunginvaltuutetut

Mahmoud Machaal (sd.)

Inna Rokosa (sd.)

Valtuustoaloite maksuttoman toisen asteen romuttamisen torjumiseksi ja maksuttoman toisen asteen toteuttamiseksi jatkossakin – Tampereen sosialidemokraattinen valtuustoryhmä**Valtuustoaloite toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden säilyttämiseksi – Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä****Valtuustoaloite maksuttoman toisen asteen säilyttämiseksi Tampereella – Tampereen Vihreä valtuustoryhmä**

Tampereen sosialidemokraattinen valtuustoryhmä, Tampereen Vihreä valtuustoryhmä sekä Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä jättivät kaupunginvaltuuston kokouksessa 22.4.2024 valtuustoaloitteet Petteri Orpon hallituksen päätöksen maksuttoman toisen asteen rajaamisesta alle 18-vuotiaisiin nuoriin perumisesta Tampereella. Lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus kiittävät valtuustoryhmiä merkityksellisestä aloitteesta.

Oppivelvollisuutta nostettiin 18 ikävuoteen saakka pääministeri Antti Rinteen sekä Sanna Marinin hallitusohjelmissa ”Osaava ja osallistava Suomi”. Siihen liitettiin myös toisen asteen maksuttomuus. Hallitus antoi esityksen eduskunnalle maksuttomasta toisesta asteesta vuonna 2020 (HE 173/2020), ja se astui voimaan 1.8.2021.

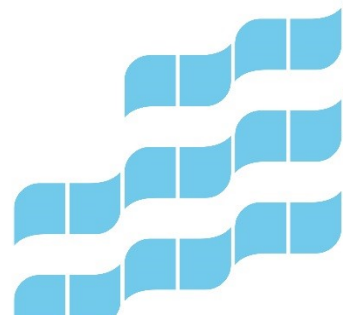
Pääministeri Petteri Orpon hallitus päätti kehysriihessä 15.–16.4.2024 rajoittaa oikeutta maksuttomaan toisen asteen tutkintoon alle 18-vuotiaisiin siten, että oikeus maksuttomiin opintoihin päättyisi sen vuoden lopussa, kun nuori täyttää 18 vuotta. Lakiehdotus koskisi 1.8.2025 aloitettuja tutkintoja.

Valtiovarainministeriön 8.8.2024 julkaisemassa budjettiehdotuksessa esitystä maksuttomuuden rajaamisesta ei enää ollut. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan talousarvioehdotuksessa vuodelle 2025 ehdotusta ei myöskään ole. Maksuttoman oppimateriaalin rajaamista koskeva säästö on suunniteltu korvattavaksi vastaavansuuruisin vähennyksin toisen asteen koulutuksen hankerahoituksesta ja ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksesta.

Maksuttomuuden rajaaminen ja sen mahdollinen kompensointi olisivat aiheuttaneet kumpikin haasteita sen käytännön toteutukseen sekä yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Tampereen lukioissa ja Tampereen seudun ammattiopisto Tredun toimipisteissä opiskelee paljon muita kuin tamperelaisia nuoria ja vastaavasti tamperelaisia nuoria opiskelee muiden kuntien oppilaitoksissa. Tredu järjestää ammatillista koulutusta myös useilla muilla paikkakunnilla kuin Tampereella. Lukio-opintonsa tai ammatillisen koulutuksen aloittavat eivät myöskään ole kaikki samanikäisiä, mikä haastaa yhdenvertaisuuden toteutumisen ja käytännön työn.

Tampereen kaupungille maksuttomuuden rajauksen kustannukset olisivat lukiokoulutuksen osalta olleet toteutumistavan mukaan 500 000 euroa – 1 miljoona euroa vuodessa. Lukiossa maksuttomuuden rajaaminen olisi vaikuttanut oppimateriaaleihin ja -välineisiin, ylioppilastutkimaksuihin sekä koulumatkakustannuksiin.

Tredussa maksuttomuuden kustannukset ovat vuosittain noin 1,3 miljoonaa euroa. Kustannukset koostuvat muun muassa oppikirja- ja muista materiaaleista, tietokoneista, ammattialoilla käytettävistä työvälineistä, työasuista ja työjalkineista, lupakorteista, majoituskuluista sekä ylioppilastutkimaksuista. Edellä mainittujen kustannusten seuranta opiskelijakohtaisesti ja maksuttomuuden rajaaminen olisi käytännössä aiheuttanut niin merkittävän lisätyön, että Tredussa varauduttiin maksuttomuuden jatkamiseen joka tapauksessa. Tällä haluttiin varmistaa Tredun opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu eri kuntien toimipisteissä.

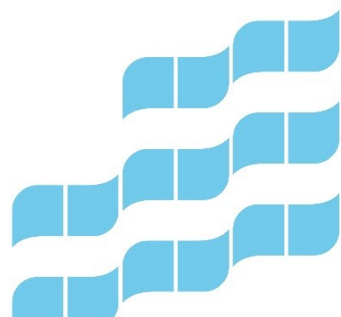

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä ei edellä mainittujen perustelujen pohjalta rajata toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta.

Valmistelijat:

Kirsi Viskari, johtaja, ammatillinen koulutus, etunimi.sukunimi@tampere.fi, puh. 0400 376 420

Mari Aalto, lukiokoulutuksen johtaja, etunimi.sukunimi1@tampere.fi, puh. 040 187 4593

Tampereen on torjuttava maksuttoman toisen asteen koulutuksen romuttaminen ja toteutettava maksuton toinen aste jatkossakin

Petteri Orpon hallitus päätti huhtikuun 2024 kehysriihessä useista merkittävistä suomalaisen hyvinvointivaltion heikennyksistä. Erityisen haitallinen leikkaus on koulutuksen järjestäjäkin koskettava päätös rajoittaa toisen asteen opiskelijoiden maksuttomia oppimateriaaleja ja ylioppilastutkimaksuja sen vuoden loppuun, jolloin opiskelija täyttää 18 vuotta.

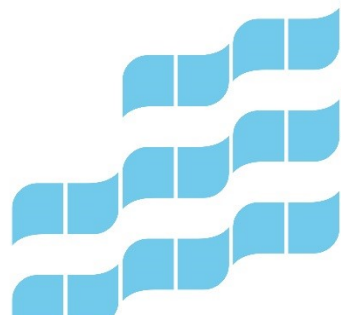
Maan hallituksen päätös romuttaa maksuttoman ja yhdenvertaisen mahdollisuuden suorittaa toisen asteen koulutus. Toimenpiteellä tavoitellaan vain 12 miljoonan euron vuosittaista säästöä valtakunnallisesti, mutta toteutuessaan se lisää nuorten ja perheiden eriarvoisuutta. Vuoden 2022 lukiolaisbarometrin mukaan maksuttomien oppimateriaalien tarjoaminen on lisännyt lukiokoulutukseen hakeutumista erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, joiden vanhemmista kumpikaan ei ole korkeakoulutettu, vähintään toinen vanhemmista on työtön tai joiden äidinkieli ei ole suomi. Toiseen asteen tutkinnon suorittamisella on myös selvä vaikutus myöhempään sijoittumiseen työmarkkinoille. Hallituksen esitys kohdistuu siis nimenomaisesti jo valmiiksi heikommassa asemassa oleviin nuoriin ja perheisiin lisäten eriarvoisuutta kaikkialla Suomessa. Päätetyllä koulutusleikkauksella saavuttaisiin vain minimaalista julkisen talouden säästöä, ja se lisäisi nuorten eriarvoisuutta sekä kaventaisi vähintään osan nuorista tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Lisäksi säästö on Tampereen kaupungin näkökulmasta toteuttamiskelvoton. Esimerkiksi oppikirjojen, erilaisten opetusvälineiden ja tietokoneiden kerääminen pois opiskelijoilta sekä e-kirjalisenssien katkaiseminen kesken abiturienttivuotta tai opintojen loppurutistusta on arkijärjen vastaista ja erittäin haastavaa toteuttaa. Se myös lisäisi jo entisestään kuormittuneen opetushenkilöstön työkuormaa. Pahimmassa tapauksessa oppimateriaalien maksullisuudella olisi myös vaikutusta opinnoissa menestymiseen ja tutkinnon valmistumiseen. Vaihtoehtoisesti lukuisten pienten laskujen ym. maksujen laskuttaminen nuorilta opiskelijoilta aiheuttaa lisää hallintotaakkaa sekä -kuluja kunnille.

Orpon hallituksen esitys saattaa myös toisen asteen opiskelijat täysin eriarvoiseen ja kohtuuttomaan asemaan iän perusteella.

Esimerkkejä tilanteista, joissa opiskelija täyttää 18 ja joutuisi maksamaan toisella asteella oppimateriaalit jo toisen opiskeluvuoden syyslukukauden päättyessä:

- Opiskelija, joka on syntynyt loppuvuodesta ja käynyt esikoulun kaksi kertaa.
- Opiskelija, joka on jäänyt peruskoulussa luokalleen ja kerrannut jonkun luokka-asteen.
- Opiskelija, joka on käynyt ennen lukiota tai ammatillista koulutusta tutkintoon valmentavan eli tuva-koulutuksen.
- Opiskelija, joka on ollut vuoden ulkomailla vaihdossa.
- Opiskelija, joka on ollut valmistavassa opetuksessa ja siirretty kielitaidon kehittymisen vuoksi peruskoulussa ikäluokkaansa alemmalle luokalle.
- Opiskelija, joka on sairastunut vakavasti ja joutunut siksi etenemään opinnoissa ikäluokkaansa hitaammin.

Valtuutetuille kuuluvaa aloiteoikeutta käyttäen sosialidemokraattinen valtuustoryhmä esittää, että:

- 1) Tampereen kaupungin edunvalvonnan tavoitteeksi asetetaan valtioon vaikuttaminen, jotta päätetty koulutusleikkaus perutaan asian jatkovalmistelussa yllä mainituilla perusteilla

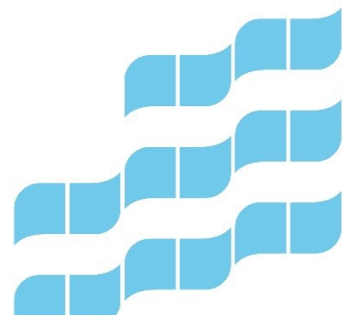
ja
- 2) Tampere päättää selvittää eri keinot turvata aidosti maksuton ja yhdenvertainen toisen asteen koulutus oppivelvollisuutta suorittaville asukkailleen kustantamalla yli 18-vuotiaiden toisen asteen oppimateriaalit, mikäli valtio toteuttaa koulutusleikkauksen.

ja
- 3) Mikäli hallitus ei muuta esitystään, Tampere toteuttaa jatkossakin maksuttoman toisen asteen edellisen Sanna Marinin hallituksen päätöksen mukaisesti.

Tampereella 22.4.2024

Socialidemokraattinen valtuustoryhmä:

Pekka Salmi
Kirsi Kaivonen
Antti Hiitti
Atanas Aleksovski
Jukka Gustafsson
Sofia Julin
Ulla Kampman
Anneli Kivistö
Anne Liimola
Johanna Loukaskorpi
Lauri Lyly
Mahmoud Machaal
Ilmari Nurminen
Ilkka Porttikivi
Inna Rokosa
Pia Viitanen

Valtuustoaloite toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden säilyttämisestä

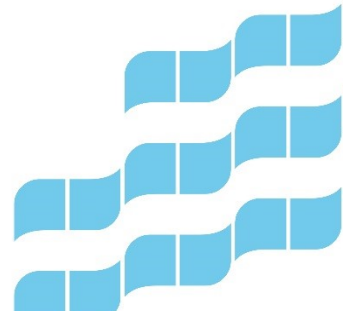
Maksuton toinen aste otettiin käyttöön valtakunnallisesti elokuussa 2021 ja samalla oppivelvollisuus nousi 18 ikävuoteen. Oppivelvollisille myönnettiin maksuttomat oppimateriaalit sen vuoden loppuun asti, jona nuori täyttää 20 vuotta. Muutoksen ansiosta jokainen nuori saisi lukion tai ammatillisen koulutuksen tutkinnon suoritettua riippumatta perheen taloudellisesta tilanteesta.

Nyt Petteri Orpon hallitus on päättänyt rajata toisen asteen maksuttomuutta sen vuoden loppuun, kun nuori täyttää 18 vuotta. Hallituksen päätös tarkoittaa, että toisen asteen opinnot tulisivat maksullisiksi kesken opintojen, useimmille viimeisen vuoden osalta. Maksullisuus alkaa kuitenkin aiemmin niillä nuorilla, jotka ovat esimerkiksi joutuneet aloittamaan peruskoulun muita myöhemmin tai kertaamaan vuosiluokkia oppimisvaikeuksien vuoksi, ja kestää pidempään niillä, jotka suorittavat opintonsa tavoiteaikaa pidemmässä ajassa. Päätöksellä vaikeutetaan toisen asteen läpäisemisen mahdollisuuksia juuri sellaisten oppilaiden kohdalla, jotka tarvitsisivat eniten tukea.

Maksuttomat oppimateriaalit ja kokeet edistävät jokaisen nuoren mahdollisuutta tavoitella haluamaansa koulutusta taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Maksuttomuuden rajaaminen vaikuttaa kaikkiin opiskelijoihin, mutta erityisesti se kuormittaa niitä nuoria, joilla on taloudellisia tai oppimiseen liittyviä haasteita. On ristiriitaista, että nuoret velvoitetaan toisen asteen opintojen aloittamiseen, mutta opintojen loppuun saattamiselle ei luoda taloudellisia edellytyksiä.

Vuoden 2022 Lukiolaisbarometrin mukaan 45 prosenttia ensimmäisen vuoden opiskelijoista koki maksuttomuuden vaikuttaneen lukioon hakeutumiseen. Maksuttomuus on vaikuttanut päätökseen erityisesti opiskelijoilla, joiden vanhemmista vähintään toinen on työtön, kumpikaan vanhemmista ei ole korkeakoulutettuja tai joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Maksuttomuus vaikuttaa koulutuksen tasa-arvon toteutumiseen.

Hallituksen päätös rajata maksuttomuutta on herättänyt laajaa vastustusta koulutuskentällä. Suomen lukiolaisten liitto on todennut muutoksen olevan erityisen kipeä niille nuorille, joilla on vaikeuksia toimeentulon, terveyden tai oppimisen kanssa. Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry on huomauttanut, että moni ammatillisen koulutuksen käyvä työllistyy matala- tai keskipalkkaiselle alalle, joka vaikeuttaa opintolainan maksamista, eikä työssäkäynti usein ole mahdollista opintoihin kuuluvan työssäoppimisen vuoksi. Myös opettajien ammattijärjestö OAJ on ilmaissut huolensa uudistuksesta ja todennut sen

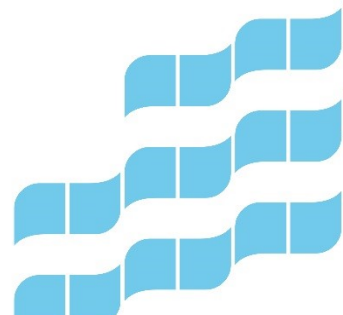

sotkevan koulutuksen järjestäjien, rehtoreiden ja opettajien arkea. Muutoksesta aiheutuu opettajille lisätyötä ja uutta byrokratiaa, jonka vuoksi tavoitellut säästöt voivat jäädä saavuttamatta.

Tampereen ei tule toimeenpanna hallituksen päätöstä, vaan jatkaa maksuttomien oppimateriaalien tarjoamista toisen asteen loppuun asti. Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä esittää, että Tampere jatkaa maksuttoman toisen asteen koulutusta nuorille koko tutkinnon ajan.

Tampereella 22.4.2024

Vasemmistoliiton Tampereen valtuustoryhmä

Ryhmäaloite maksuttoman toisen asteen säilyttämiseksi Tampereella

Eduskunnan kehysriihessä tehtiin esitys maksuttoman toisen asteen rajaamisesta sen vuoden loppuun kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Tämä romuttaisi nykyisen maksuttoman toisen asteen mallin ennen kuin yksikään sen piirissä aloittanut opiskelija ehtii valmistua esimerkiksi ylioppilaaksi.

Päätös tarkoittaisi sitä, että muun muassa oppimateriaalien, ylioppilaskokeiden ja ammatillisen puolen työvälineiden hinta voi siirtyä nuoren itsensä maksettavaksi kesken opintojen. Monimutkaisuuden lisäksi malli on eriarvoistava: oppimateriaaleista koituvat lisäkulut osuvat erityisesti niihin nuoriin ja perheisiin, joihin myös asumistuen ja muun sosiaaliturvan leikkaukset ovat jo kohtuuttomasti osuneet.

Riskinä on, että maksullisuuden alkaessa opinnot keskeytetään erityisen herkässä ikävaiheessa toisen asteen ollessa kesken. Tämä ei palvele tavoitetta nostaa Suomen koulutustasoa, eikä etenäkään vähennä nuorten syrjäytymisriskiä, pahoinvointia tai mielenterveyskriisiä.

Tampereen vihreä valtuustoryhmä esittää, että Tampere säilyttää toisen asteen maksuttomana nykyisen mallin mukaisesti toisen asteen tutkinnon suorittamisen loppuun asti tai sen kalenterivuoden loppuun asti, kun opiskelija täyttää 20 vuotta.

Tampereella 22.4.2024

Tampereen vihreä valtuustoryhmä

